

Людмила Загоруйко,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)*

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ТА ДЕЯКІ БАР'ЄРИ ДО ЇЇ ЗДОБУТТЯ

Насьогодні для того, щоб успішно функціонувати в суспільстві необхідно елементарні навички грамотності, тобто вміти читати та писати. Ті дорослі, хто мають погані навички грамотності є ізольованими, тому що в західних суспільствах цінність людини визначається її рівнем освіти, професійним рівнем і умінням заробляти гроші.

Грамотність визначається як здатність розуміти і використовувати друковану інформацію в повсякденній діяльності (вдома, на роботі, в суспільстві) для досягнення своїх цілей і розвитку своїх знань і потенціалу [1]. На жаль, досить велика частка дорослих ще не отримала навіть базової освіти через певні бар'єри. У цьому матеріалі розглянемо два види бар'єрів, які, на нашу думку, є взаємопов'язаними.

Першим видом бар'єрів є ситуаційні. Вони, насамперед, пов'язані з життєвою ситуацією людини і підтримуються такими факторами, як бідність, насильство і сімейна підтримка. Люди з низькими доходами менш схильні мати роботу, яка вимагає високого рівня грамотності. Таким чином, у порівнянні з дорослими з більш високим рівнем доходу ці люди мають обмежений досвід навчання [2].

Сімейні обов'язки, особливо догляд за дітьми, є найсерйознішими перешкодами для участі жінок в освіті дорослих [3]. У таких випадках жінки, які живуть у бідності, та жінки-іммігранти залучаються до програм ліквідації неписьменності, які забезпечують догляд за дітьми на місцях. Для жінок труднощі, пов'язані з виконанням сімейних обов'язків, можуть посилюватися насильством. Умови навчання дорослих можуть бути небезпечні для жінок, яким загрожує насильство з боку партнера. Відвідуючи заняття їх рівень ризику може бути підвищений, оскільки вони можуть хотіти зберегти своє місцезнаходження в таємниці, щоб запобігти подальшій агресії. Так само жінки можуть бути позбавлені можливості відвідувати заняття через фізичне або емоційне насильство [4].

Рівень емоційної підтримки, яку отримує людина, також може вплинути на ймовірність того, що вона буде брати участь в програмах навчання грамоті. Негативне ставлення до освіти з боку сім'ї, друзів або партнера пов'язане з більш низькими показниками участі та завершення навчання [5; 6].

Іншим видом бар'єрів є мотиваційні бар'єри. Ці бар'єри пояснюються впливом минулого досвіду, сприйняттям суспільством, а також особистими, академічними та професійними мотивами.

Траєкторія участі в освіті дорослих варіюється залежно від впливу минулого досвіду, а саме впливу сімейного та освітнього досвіду в дитинстві та юності. Наявність проблемної історії у навчанні або погана успішність в середній школі негативно пов'язані з участю в освіті дорослих [5; 7].

З точки зору сприйняття у суспільстві, ставлення до освіти з боку сім'ї, друзів або партнерів може негативно впливати на участь, так само як і почуття конфлікту, що виникає в результаті висхідної мобільності [5]. Студенти часто борються за те, щоб реалізувати свій потенціал і пристосуватися до інших студентів, постійно намагаючись зберегти почуття справжнього "Я". Мотивація до участі в навчанні дорослих і проходженню курсу навчання виходить з трьох основних джерел: особистого, пов'язаного з роботою і досягненнями, а також сімейного. Освіта дорослих часто розглядається як шлях до кращої роботи, покращення навичок батьківства або більш комфортного життя [8]. Особисті мотиви відносяться до прагнення задовольнити особисті потреби або задовольнити потреби інших людей (наприклад, роботодавців, закладів соціального забезпечення тощо), очікувань, а також для того, щоб відчувати себе краще або підвищити самооцінку [9; 10]. Що стосується особистісних мотивацій до навчання, то можна визначити внутрішню мотивацію, яка приймає чотири форми: оволодіння, визнання, стимулювання і придбання [11].

Мотиви, пов'язані з роботою та досягненнями, також впливають на участь у навчальних програмах для дорослих, а рівень безробіття пов'язаний з освітою. Дорослі можуть займатися самоосвітою, щоб отримати підтримку для задоволення потреб сімейного життя. Мотивація може також ґрунтуватися на задоволенні, яке дорослі відчують від соціальної підтримки, наданої програмою, щоб показати приклад своїм дітям або розірвати «цикл неписьменності» [10].

Для дорослих, зацікавлених у поверненні до навчання, повинна бути забезпечена більш широка системна підтримка, яка допоможе усунути бар'єри для їхньої освіти. Ця підтримка, окрім загальних положень, має ґрунтуватися також на наставництві та підтримці для забезпечення успіху у навчанні. Також вважаємо, що для подолання зазначених бар'єрів в окремо взятій країні, спершу потрібно вивчити позитивний досвід інших країн з цієї проблематики, та, по можливості, застосувати його на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ABC Canada. (2008). Adult literacy. Retrieved from: http://www.abccanada.org/en/adult_literacy
2. Holt, J., & Smith, C. (2005). Literacy practices among different ethnic groups: The role of socioeconomic and cultural factors. *Reading Research and Instruction*, 44, 1-21.

3. Hoffman, C. (2000). Breaking the literacy barrier. *Appalachia Magazine*, 33, 24-31.
4. Horsman, J. (2004). But is it education? The challenge of creating effective learning for survivors of trauma. *Women's Studies Quarterly*, 32, 130-146
5. Bamber, J., & Tett, L. (2000). Transforming the learning experiences of non-traditional students: A perspective from higher education. *Studies in Continuing Education*, 22, 57-75.
6. Terry, M. (2007). The supportive roles that learners' families play in adult literacy programs. *Educational Research Quarterly*, 31, 27-45.
7. Belzer, A. (2004). "It's not like normal school": The role of prior learning contexts in adult learning. *Adult Education Quarterly*, 55, 41-59
8. Sheehan-Holt, J.K., & Smith, M. C. (2000). Does basic skills education affect adults' literacy proficiencies and reading practices? *Reading Research Quarterly*, 35, 226-244
9. Sticht, T.G. (2001). The International Literacy Survey: How well does it represent the literacy abilities of adults? *Canadian Journal for the Study of Adult Education*, 15(2), 19-36.
10. Yaffe, D., & Williams, C. L. (1998). Why women chose to participate in a family literacy program and factors that contributed to the program's success. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 42(1), 8-19.
11. Tremblay, P. (1998). Development and construct validation of the academic motivation Inventory. London, ON: University of Western Ontario